



## "יציאתה מהארון" של העמימות

### מאת ד"ר דורון מצא

מבט מבס"א מס' 2,011, 29 באפריל 2021

**תקציר: השיח הפוליטי המשורבב לעניין העמימות מסכן את האסטרטגיה הישראלית בכל הנוגע לדימוי המדינה בעיני הסביבה, לא פחות מעצם הסרתה בפועל של העמימות.**

הבון-טון הביקורתי החדש הוא סוגיית העמימות שצפה ועלתה בימים האחרונים על רקע הפגיעה במפעל הצנטריפוגות באיראן והדלפת הפגיעה בספינה האיראנית בים סוף. שר הביטחון גנץ האשים את רה"מ נתניהו בהסרת העמימות ומקהלת כלי התקשורת, בסיוע הפרשנים, ממנפת את העניין הזה לתכלית פוליטית ביקורתית נגד נתניהו על-ידי הצגתו כמשחק בענייני הביטחון הכמוסים של ישראל למטרות פוליטיות.

גם בהקשר זה מתברר שהפוזיציה הפוליטית מעצבת את המציאות ומטשטשת את העובדות. העובדות הן שהעמימות נמצאת בתהליך גסיסה מתמשך, ולא מהיום, ולמעשה כמעט ואינה קיימת עוד. מדובר לא רק בנוגע למאבק הישראלי באיראן המתנהל בסוריה באמצעות תקיפות המיוחסות לחיל האוויר או באיראן עצמה, וכאמור גם בנתיבי הים והשיט האזוריים. העמימות הסתלקה גם בהקשרים אחרים בהם נמתח מעטה של טשטוש על דפוסים אחרים, חיוביים יותר, של מערכות יחסים בין ישראל לשחקנים מגוונים בסביבה.

במשך עשור ויותר אפיינה העמימות את היחסים שניהלה ישראל עם מדינות המפרץ הפרסי וגורמים ערביים אחרים באזור, הרבה לפני ההכרזה הפורמלית והמתקשרת על הסכמי הנורמליזציה ("הסכמי אברהם"), והרבה לפני שכף רגלם של ישראלים דרכה על אדמת נסיכויות המפרץ. היא אפיינה אף את שיתוף הפעולה הכלכלי-פוליטי הנרחב בין ממשלת נתניהו לבין המנהיגות הערבית בישראל בראשות הרשימה הערבית המשותפת, שהתנהל מתחת לרדאר בחמש השנים האחרונות והוביל למשל להחלטה 922 של הממשלה על תוכנית סיוע נרחבת למגזר הערבי.

לא פחות מכך, העמימות אפיינה אף את יחסי המדינה עם הרשות הפלסטינית חמאס, שנשענו על ניהול קונפליקט בו נשזרו יסודות של מגעים ושיתופי פעולה סמויים. אלה החלו במשאים ומתנים עקיפים על הסדרות מול הרצועה ועד לשיתופי פעולה ביטחוניים עם מנגנוני הרשות הפלסטינית שהבטיחו במשך למעלה מעשור יציבות ביטחונית בשטחי יהודה ושומרון, ועל כך יעידו נתוני הטרור הנמוכים של השנים האחרונות.

לעמימות, בייחוד בהקשרי המאבק באיראן ובסוריה וגם בהקשרים החיוביים יותר מול המפרץ הפרסי, הייתה סיבה טובה. היא אפשרה לישראל לנהל קונפליקטים, ומצד שני דיאלוגים בנתונים שבהם טשטוש המעשה אפשר לצמצם סיכונים בהקשר של הפעילות האקטיביסטית. היא אפשרה גם הבקעה שנראתה בלתי אפשרית ביחסים עם גורמים שביקשו להשתחרר מאילוצים פוליטיים (כמו למשל "הבעיה הפלסטינית" ביחס למדינות המפרץ הפרסי) שהקשתה עליהם לפעול ברוח האינטרסים האסטרטגיים שלהם.

אך מתברר כי מעבר למסה של תופעות מסוימות, בין אם מדובר בפעילות ביטחונית נגדית ובין אם מדובר בפעילות כלכלית חיובית, לא ניתן לאחוז יותר בטקטיקת העמימות. לאורך זמן התקשתה ישראל לשמור עליה, ולא רק מטעמי רהב ופטפוט. ריבוי תקיפות, ריבוי קשרים, ריבוי מבצעים וריבוי שיתופי פעולה הקשה על היכולת להמשיך ולהיצמד לכללי הפרוטוקול של הטשטוש וההסוואה. הדבר משול לכוס שיוצקים לתוכה מים מכד ובסופו של דבר אלה נשפכים ממנה החוצה מרגע שמגיעים לסף העליון שלהם.

ברור גם שמעבר לרמה מסוימת של מהלכים מתקשה הצד השני להמשיך ולבלוע את הטקטיקה ולשחק את משחק העמימות. הדוגמה הבולטת לכך הייתה הריגת פעיל חיזבאללה בשוגג במסגרת תקיפה ישראלית בקיץ 2020 בסוריה. למרות שנשמרה עמימות ישראלית מוצהרת הרי שחיזבאללה פירקה אותה לגמרי, וליתר דיוק סירבה לשחק במשחק ההכחשות והביאה למתיחות בצפון בציפייה לתגובת נגד על רקע הפעילות הישראלית.

אם יש דבר שמאפיין את השנתיים האחרונות הרי שזו לא שמירת העמימות אלא התהליך המתמשך של "יציאה מן הארון" כמעט בכל גזרה בה התמודדה ישראל, לחיוב או לשלילה, עם שחקנים שונים במרחב הפנימי והחיצוני גם יחד. עד כמה משרתת הסרת העמימות את האינטרסים הישראליים זו שאלה קשה, ויש עליה תשובות לכאן ולכאן. ברור שהדברים אינם מוחלטים. אך הדבר אינו משנה את העובדה שתופעת העמימות מתפוגגת – לא כתוצאה מהחלטה ישראלית מחושבת ומודעת אלא בעיקר כאפקט לוואי של מציאות מתמשכת ששחקה את היכולת לשחק במשחק, ודומה שכלל השחקנים, ולא רק ישראל, מתפרקים ממנה.

ולכן, מבחינות רבות, הולך ומסתיים עידן בו פעלה ישראל תחת היגיון מסוים והמציאות הולכת ומשנה פניה. כעת כולם יודעים את מה שהיה מטושטש ומוכחש. אי אפשר להעלים ולהסתתר. דומה שאף צד אינו רוצה או מוכן להמשיך במשחק העמדת הפנים. העמימות נגמרה בחלק מהגבולות, ובוודאי אינה כתמול שלשום. ולכן השיח הפוליטי המשובב לעניין מסכן את האסטרטגיה הישראלית בכל הנוגע לדימוי המדינה בעיני הסביבה, לא פחות מעצם הסרת העמימות בפועל.

המאמר התפרסם במקור ראשון ב-14.4.2021.

\* ד"ר דורון מצא הוא חוקר במרכז בס"א, מילא בעברו תפקידים בכירים במערך המודיעין הישראלי.